

**AMERIKA VA YEVRONING RIVOJLANGAN DAVLATLARI
TAJRIBASI ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF DARS
MASHG'ULOTLARINI TASHKIL ETISH**

Ruzimatova Dilshodaxon Qurbonali qizi

Qo'qon universiteti Boshlang'ich ta'lim 1_22-guruh talabasi

Ilmiy rahbar: M.S. Ramazonova

Ta'lim kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Amerika Qo'shma Shtatlari hamda Yevropa mamlakatlarining ilg'or tajribasi asosida boshlang'ich sinf dars mashg'ulotlarini tashkil etish masalalari tahlil qilingan. Finlyandiya, Shvetsiya, Germaniya kabi davlatlarning boshlang'ich ta'limdagi yondashuvlari, innovatsion metodlari, pedagogik dasturlari hamda davlat tomonidan yaratilgan shart-sharoitlar o'rganilib, ularning afzalliklari ilmiy asosda yoritilgan. Shuningdek, xorijiy tajribaning O'zbekiston ta'lim tizimiga mos jihatlari aniqlanib, boshlang'ich ta'lim tizimini takomillashtirish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Ta'lim, metod, texnologiya, ta'lim metodikasi, sinf, dars, bilim, kònikma, malaka, interfaol metod.

Abstract: This article analyzes the issues of organizing primary school classes based on the advanced experience of the United States and European countries. The approaches, innovative methods, pedagogical programs and conditions created by the state in primary education of countries such as Finland, Sweden, and Germany are studied, and their advantages are highlighted on a scientific basis. Also, the aspects of foreign experience that are relevant to the education system of Uzbekistan are identified, and proposals and recommendations for improving the primary education system are developed.

Keywords: Education, method, technology, educational methodology, class, lesson, knowledge, skills, competence, interactive method.

Kirish: Bugungi kunda ta'lim tizimini takomillashtirish har bir davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Boshlang'ich ta'lim esa uzluksiz ta'lim tizimining eng muhim bosqichi bo'lib, o'quvchilarning keyingi ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyati aynan shu davrda shakllanadi.

Shu sababli rivojlangan davlatlar tajribasini o'rganish va uni milliy ta'lim tizimiga moslashtirish dolzarb masalalardan biridir.

Ushbu maqolada Amerika va Yevroning rivojlangan davlatlarida boshlang'ich sinf dars mashg'ulotlarini tashkil etish tajribasi o'rganiladi.

Ularning o‘ziga xos jihatlari tahlil qilinadi hamda milliy ta’lim tizimiga joriy etish bo‘yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi. O‘quvchilar ta’lim olishida texnologiyalar va zamonaviy ilmiy yondashuvlardan foydalanish, shuningdek, o‘z vaqtida ta’lim tizimini takomillashtirish bo‘yicha Prezident Shavkat Mirziyoyevning qabul qilgan qarorlari ham muhim rol o‘ynaydi. Shu o‘rinda O‘zbekiston Respublikasining maktab yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo‘yiladigan Davlat talablari “Xalq ta’limini boshqarish tizimini takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PF-5538-sonli farmoniga muvofiq, uzluksiz ta’lim tizimi mazmunini sifat jihatidan yangilash, shuningdek professional kadrlarni tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish, o‘qitish metodikasini takomillashtirish, ta’lim-tarbiya jarayoniga individuallashtirish tamoyillarini bosqichma-bosqich tatbiq etish, xalq ta’limi sohasiga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va innovatsion loyihalarni joriy etish haqida alohida to‘xtalib o‘tilgan.

2025-yil 19-martdagi PF-51-sonli Prezident farmonida “Maktabgacha va maktab ta’limi boshqaruv tizimini takomillashtirish” bo‘yicha quyidagi ustuvor yo‘nalishlar belgilandi ya’ni, Respublika, hududiy, tuman va shahar darajasida sifatli ta’lim berishni ta’minlash uchun yagona boshqaruv tizimi yaratish, barcha darajadagi boshqaruv tuzilmalariga zamonaviy bilim va ko‘nikmalarga ega tashabbuskor nomzodlarni tanlov asosida ishga qabul qilish. Maktabgacha va umumiy o‘rta ta’lim tashkilotlarini bosqichma-bosqich zamonaviy menejerlik qobiliyatiga ega bo‘lgan rahbarlar bilan to‘ldirish. O‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini, tanqidiy fikrlash va jamoada ishlash kabi qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan va baholash monitoringini o‘tkazish. Pedagoglarning kasbiy va pedagogik mahoratini oshirish hamda ularga malaka toifalarini berishning yangi tizimini joriy etish, tizim tashkilotlari faoliyatini raqamlashtirish orqali boshqaruv samaradorligini oshirish bo‘yicha fikr mulohazalar olib borilgan.

Bugungi kunda O‘zbekistonda Yangi avlod darsliklari va Milliy o‘quv dasturi joriy etilmoqda. Bunda AQSHning kreativ yondashuvi va Yevropaning (xususan, Finlandiya) erkin ta’lim metodikasini o‘rganish o‘qituvchilar uchun metodik xazinadir. Boshlang‘ich ta’lim esa uzluksiz ta’lim tizimining eng muhim bosqichi bo‘lib, o‘quvchilarning keyingi ta’lim jarayonidagi muvaffaqiyati aynan shu davrda shakllanadi.

Shu sababli rivojlangan davlatlar tajribasini o‘rganish va uni milliy ta’lim tizimiga moslashtirish dolzarb masalalardan biridir.

Amerika va Yevropaning rivojlangan davlatlari tajribasini o‘rganishda, birinchi navbatda, xalqaro ta’lim standartlari hamda ushbu mamlakatlarning boshlang‘ich ta’lim bo‘yicha milliy o‘quv dasturlari qiyosiy tahlil qilindi.

Amerika Qo‘shma Shtatlari va Finlandiya kabi davlatlarning muvaffaqiyatli ta’lim modellari "induktiv tahlil" usuli orqali o‘rganildi, ya’ni aniq bir maktab yoki

dars mashgʻuloti tajribasidan umumiy pedagogik xulosalar chiqarishga eʼtibor qaratildi. Tadqiqotning empirik qismini tashkil etishda kuzatish va pedagogik eksperiment metodlaridan keng foydalanildi. Bunda xorijiy tajribadagi "STEAM" va "Loyiha orqali oʻqitish" (PBL) elementlarini mahalliy maktablar sharoitida qoʻllash imkoniyatlari nazariy modellashtirildi. Tadqiqot obʼekti sifatida tanlangan metodikalar oʻquvchilarning tanqidiy fikrlash darajasi, ijodiy faolligi va mantiqiy xulosalar chiqarish koʻnikmalarini oʻlchashga yoʻnaltirildi. Maʼlumotlarni yigʻishda xorijiy va mahalliy pedagog-olimlar oʻrtasida oʻtkazilgan intervyular, ochiq darslar tahlili va oʻqituvchilarning metodik tavsiyalari qiyoslandi. Shuningdek, dars mashgʻulotlarini tashkil etishda qoʻllaniladigan interfaol metodlarning samaradorligini aniqlash uchun "kontent-tahlil" usuli qoʻllanildi, bu esa darsliklardagi mavzularning xalqaro metodikaga qanchalik muvofiqligini aniqlash imkonini berdi. Metodologik yondashuvning muhim qismini "shaxsga yoʻnaltirilgan taʼlim" paradigmasi tashkil etadi. Bu yerda asosiy urgʻu oʻquvchining kognitiv (bilish) jarayonlarini monitoring qilishga berildi. Tadqiqot davomida Amerika tajribasidagi formativ baholash tizimi bilan anʼanaviy baholash usullari oʻrtasidagi farqlar statistik usullar yordamida tahlil qilindi. Tadqiqot natijalarining ishonchliligi va obʼektivligini taʼminlash maqsadida xalqaro ekspertlarning hisobotlari va Oʻzbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab taʼlimi vazirligi tomonidan eʼlon qilingan metodik yangiliklar oʻzaro solishtirildi. Ushbu metodologik yondashuvlar majmuasi nafaqat nazariy bilimlarni umumlashtirish, balki ularni amaliyotga tatbiq etishning eng samarali yoʻllarini ishlab chiqishga xizmat qiladi."

XULOSA

Xulosa oʻrnida shuni aytish joizki, ushbu maqolada Amerika Qoʻshma Shtatlari va Yevropa mamlakatlarining ilgʻor pedagogik tajribasi asosida boshlangʻich sinf dars mashgʻulotlarini tashkil etish masalalari kompleks tarzda oʻrganildi va tahlil qilindi. Tadqiqot davomida boshlangʻich taʼlim uzluksiz taʼlim tizimining poydevori ekanligi, oʻquvchilarning keyingi taʼlim bosqichlaridagi muvaffaqiyati aynan shu davrda shakllanishi ilmiy jihatdan asoslab berildi. AQSH taʼlim tizimida keng qoʻllanilayotgan Project-Based Learning, Differentiated Instruction va formativ baholash kabi metodlar oʻquvchilarning tanqidiy fikrlash, ijodkorlik va muammoli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish koʻnikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Yevropa davlatlari, xususan Finlyandiya, Germaniya va Shvetsiya tajribasida esa oʻquvchining psixologik holati, mustaqilligi va ijtimoiy faolligiga ustuvor ahamiyat berilishi, baholashning kamligi va oʻyin orqali oʻrganish metodlarining samaradorligi alohida ajralib turadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 19.03.2025 yildagi PF-51-son
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 20.12.2024 yildagi 867-son
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 30.09.2024 yildagi PF-152-son
4. Piaget, J. (1970). *The Science of Education and the Psychology of the Child*. Viking Press.
5. Vygotsky, L. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
6. Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. Basic Books.